

TÄHEKE

NR.4

ISSN 0134-2266

1984

Toomale meeldib merd vaadata. Tema meelest kevadel on meri rõõmus. Talveunest ärrganud ja jääst vaba. Ta sillerdab päikesele ja kohiseb õitsvatele aedadele. Toomas jalutab mööda kallast raudteejaama poole. Vasakult pudeneb õiehelbeid krae vahele, paremalt noolivad lained kummikuid. Kajakad kiljuvad. Toomas tahaks ka vahel kajakas olla ja kõrgelt merd ning Haapsalu linna näha.

Suvel sõuavad Toomas ja isa paadiga kaugele lahele. Seal panevad nad ussikesed õngekonksude otsa ja viskavad vette. Ootavad, kuni näkkab. Toomal on meeles, kuidas ta esimest korda kala püüdis. Ta oli siis nelja-aastane. Viskas õngenööri vette ja tõmbas kohe välja. Kala ei jõudnud otsa hakatagi. Aga nüüd toovad nad isaga päris suuri kalu koju.

Merelt vaadates on linn väga ilus. Tornid paistavad ja natuke piiskopilinnuse müüri paistab ka. Ainult salakäigu ust ei ole nii kaugelt näha. Mõnikord tõttab Toomas kohe pärast paadisõitu lossiparki seda lähemalt vaatama. Ta

Toomas ja meri

Haapsalu 8-kl. Kooli 1b klassi
oktoobrilapse TOOMAS AAVIKUGA
ajas juttu AGNES JÜRGENS

Pildistanud TIIT KOHA

on teistelt poistelt kuulnud, et suure raudse ukse tagant viib käik otse Tallinnasse välja.

Sügisel ütleb Toomas merele: «Ma lähen nüüd jälle kooli. Ja mul ei ole sinu jaoks enam nii palju aega.»

Toomale tundub, et meri on siis tõsine, peaaegu kurb. Vesi muutub järjest külmemaks. Ei saa enam tundide kaupa ujumas käia ja lahepõhja uurima sukelduda. Vesi hakkab üle kallaste tõusma. Mõnel sügisel tõuseb nii kõrgele, et kaldaäärsetest majadest lähevad inimesed mõneks ajaks teise kohta elama. Sügisel on tihti torm. Meri on must ja vihane. Ju ta ei taha jääkaane alla vangi jääda. Loobib suuri jääkamakaid kaldale, vahutab ja möirgab. Niisugust merd Toomas natuke kardab.

Talvel on kõik valge: meri ja maa. Külm näpistab nina ja tuul puhub toad jahedaks. Toomas külma ei karda. Kui jää on juba küllalt tugev, raiub ta sellesse augu. Ta hakkab õngitsema. Jää alt on keeruline kala püüda. Aga Toomas saab sellega hakkama. Ta on ju tulevane kalur.

Illustreerinud REGINA LUKK

HENNO KÄO **Minek**

Lumel oli talvest kahju. Nii kahju, et nutma ajas. Üldse oli paha olla. Küljealune märg. Ja ega pealtki kuivem olnud. Imelikud on need maailma asjad, mõtles lumi. Imelikud ja ülekohtused. Alles see oli, kui teda oodati. Temast tunti rõõmu. Kelgutati ja suusatati, hullati ja püherdati. Ehitati lumelinnu ja peeti lumesõda. Ja nüüd korraga polnud kellelgi temaga asja. Teda justkui poleks olnudki. Aga oli ju ometi. Laiguke siin, laiguke seal. Aia ääres ja metsa all. Ja kraavikaldal. Natuke märdunud

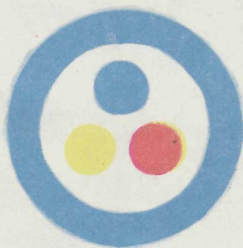
küll, aga oli.

Nutmine tegi olemise veelgi märjemaks. Aga pidama ka ei saanud. Pisarad muudkui jooksid, üks suurem kui teine. Solvumispisarad.

Äkki kuulis ta lõõritamist. See kostus kusagilt kõrgelt. Sini-sinisest taevast, mida oli valus vaadata. Lumi jättis nutu, et paremini kuulda. Lõoke muidugi! Lõolaul tegi tuju natuke paremaks. Kui juba minna, siis lauluga, mõtles lumi.

Ja läks.

Mängujuht Mai

Koondusel käisid KOIDU KENAPEA ja ELJU MARDI

Oktoobrilapsed on koondusel istumisest ja joonistamisest tüdinanud.

«Mängime midagi,» arvavad tüdrukud.

«Jälle «Kassi ja hiirt» või «Kaks sammu vasakule, kaks sammu paremale,» torisevad poisid. «Teeme parem ühe võidujooksu.» On selge, et klassis võidu joosta ei saa.

«Mängime «Kukk Kustit»,» pakub Mai.

Kõik on nõus.

Mai alustab: «Vanaemal on kukk Kusti. Kui see kukk veel väike oli, siis tahtis ta lendama õppida. Algul soputas üht tiiba.»

Lapsed lehvitavad parema käega.

«Kusti harjutas ka teist tiiba.»

Nüüd lehvitatakse kahe käega.

«Siis hakkas kukk treenima aiaposti otsa lendamist.»

Mängijad teevad seda järele — tõusevad ja vajuvad istuma.

«Üks õige kukk muidugi kireb ka.»

«Kikerikii! Kikerikii!» kostab mitmest suust.

«Aga pea seejuures kord tõuseb üles, kord langeb alla.»

Lapsed lehvitavad, tõusevad ja istuvad, koogutavad päid. Kõigil on näod naerul ja väsimus kadunud.

Mai on seekord varuks teinegi mäng, «Foor».

«Ja kus see foor on!» tahab Priit teada.

«Ole sina, Priit,» palub Mai.

Meistrimees Jüri kapist leitakse punane, kollane ja roheline leheke. Värvilist lehte üles tõstes süütab Priit fooris tule. Süttib roheline. See lubab kõigil liigelda. Ain hüppab püsti ja sõidab Peetri pinki istuma. Peeter omakorda tüürib Mai pingi suunas.

Siis süttib kollane. Osa lapsi jääb seisma, osa veel liigub. «Kes on kollase tule süttimisel ristmikul, see peab sealt kiiresti ära minema. Ka autod sõidavad ära,» selgitab Priit.

«Punane! Punane!» hüüab Priit. Nüüd istutakse. Kõik teavad, et see tuli keelab liiklemise.

«Teeme nii, et oleks päris ristmik. See reavahe on Metsa tänav, õpetaja lauaesine Põllu tänav.»

Õpilased jaotuvad kaheks.

«Roheline — punane!» hüüab Priit. Metsa tänaval sõidavad vurinal autod, Põllu tänaval on vaikus. Kollase tule all ühed lõpetavad liiklemise, teised aga valmistuvad selleks. Siis kerkib aga uuesti Põllu tänavale punane ja Metsa tänavale roheline tuli.

«Nii tegelikult ei ole,» vaidleb Mai, kes juba sõiduteele astus. «Tuleb tähelepanelik olla. Vahel läheb foor rikki.»

Polegi need poisid nii pahad, nendega saab koos mängida küll, mõtleb Mai koduteel. Ka Priidule võiks mängujuhi ameti anda, ta on nutikas poiss.

Podinalugu

Tiia Toomet

Kärdil on täna paha tuju. Kärt on emaga tülis. Kärt turtsub toanurgas nagu väike okkiline siilikera.

Ema tuju on ka paha ja see läheb kogu aeg halvemaks. Ta turtsub Kärdile vastu nagu suur okkiline siiliema. Terve tuba on nende vihast podinat täis.

«Pane!» ütleb ema.

«Ei pane!» ütleb Kärt.

«Anna!» ütleb ema.

«Ei anna!» ütleb Kärt.

«Ära kisu!» ütleb ema.

«Kisun küll!» ütleb Kärt.

«Tule sööma!» ütleb ema.

«Ei tule!» ütleb Kärt.

Kärt viskab põrandale pikali ja põrnitseb emale tigidalt otsa.

Ema seisab, käed puusal, ja põrnitseb Kärdile pahaselt vastu.

«Ära püsti tõuse!» ütleb ema lõpuks otsustavalt.

«Tõusen küll!» ajab Kärt end üles.

«Ära sööma tule!» käsutab ema.

«Tulen küll!» jookseb Kärt kööki.

«Käsi ei tohi pesta!» keelab ema.

«Tahan käsi pesta!» lükkab Kärt tabureti kraanikausi juurde.

«Ainult üks lusikatäis, mitte rohkem!» lubab ema.

Kärt topib neli lusikatäit putru korraga suhu, lonksab piima peale, nühib nutukriimud punnis põskedele laiali ja vaatab võidukalt ema poole. Ta nägu polegi enam tige.

Emagi naeratab.

Pliidi peal podiseb pudrupott ja terve köök on korraga rõõmsat podinat täis.

Illustreerinud HELDUR LARETEI

Silmapesu

ROBI VAIDLO

ÜHEL HOMMIKUL EI TAHA MIHKEL SILMI PESTA. TA LEIAB, ET TEMA NÄGU EI OLE ÜLDSE MUST.

«EI OLE MUST,» KORDAB VANAEMA. JA ARVAB: «PESTA TULEB IKKAGI. SUL JU UNI VEEL SILMAS.»

«EI OLE ENAM,» VAIDLEB MIHKEL. «MA VÖTSIN NÄPUGA ÄRA.»

Illustreerinud AVO PAISTIK

Jüri mure

AIVAR POHLAK

VÄIKESEL JÜRIL OLI SUUR MURE — TAL POLNUD KOOLITEED. JÜRI OLI ÕPETAJA POEG, AGA MAAKOOLIDES ELAVAD ÕPETAJATE PERED SAGELI KOOLIMAJA TEISEL KORRUSEL. JÜRI MURE OLI NII SUUR, ET KOHE VÄGISI TIKKUS PISAR SILMA.

ÜHEL TALVEHOMMIKUL VÖTTIS JÜRI SUUSAD JA SÖITIS TÜKI MAAD KOOLIMAJAST EEMALE. SEAL PÕÖRAS TA RINGI NING SUUSATAS TULDUD TEED TAGASI.

KLASSIUKSELE JÕUDES MUHELES POISS MÖNUSALT. NÜÜD OLI KA TEMA SAANUD ENDALE KOOLITEE.

Kõige parem isa

KÕIGE PAREM ISA EI ANDNUD OMA LASTELE KUNAGI NAHA PEALE. ISEGI EI TUTISTANUD NEID EGA SAKUTANUD KÕRVAST. EI PANNUD TA NEID KA NURKA SEISMA. TA KOGUNI EI KURJUSTANUD NENDEGA. EI KÄSKINUD SÖÖGILAUAS VAIKSELT ISTUDA, EI SAATNUD KÕRVU PESEMA. KEELAMISEST POLNUD JUTTUGI! EI KEELANUD TA NINAS URGITSEDA EGA PÕRANDALE SÜLITADA, EI KEELANUD KOGU KÕRIST RÕÖKIDA, EI AKNAID LÕHKUDA, EI KEELANUD TEISTE LASTEGA KAKELDA EGA PUTRU LAKKE LOOPIDA. MITTE MIDAGI EI KEELANUD. VAAT NIISUGUNE OLI SEE KÕIGE PAREM ISA.

LOSI, TAL POLNUD LAPSI

M. EI
K. EI
A. EI
M. EI

Langevarjurid

MART HELME

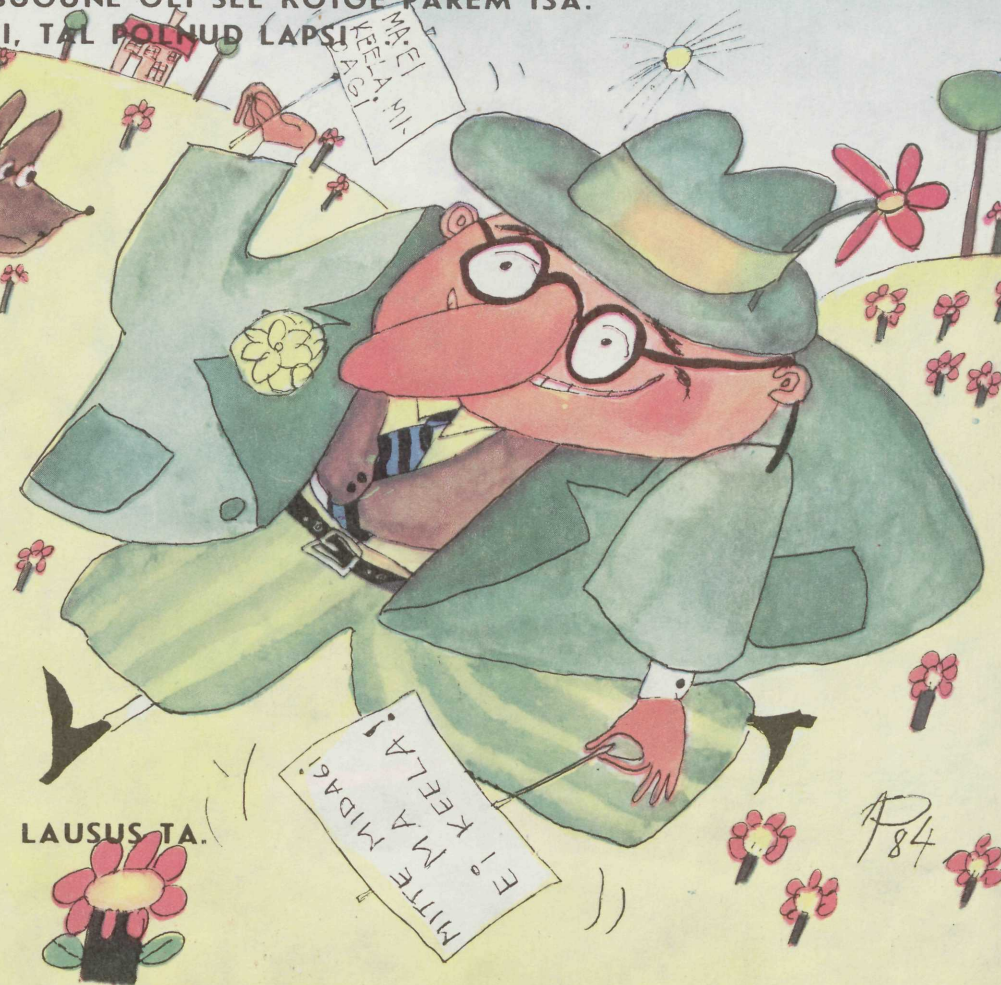
ÜHEL PÄEVAL PARGIS MÄNGIDES NÄGID MARTIN JA MAARJA, KUIDAS LINNA TAGA TIIRLEVAST LENNUKIST LANGEVARJURID VÄLJA HÜPPASID. TÜKK AEGA NENDE HÖLJUMIST VAADANUD, HAKKASID LAPSED ARUTAMA, KAS NEMAD JULGEKSID NII KÕRGELT ALLA HÜPATA. «MINA KÜLL JULGEKSIN VABALT,» OLI MARTIN SUURELINE. «LANGEVARJUDEL ON JU SUNDAVAMINE JA NAD PEAVAD LAHTI MINEMA.»

MAARJA NII ENESEKINDEL EI OLNUD.

«MINA JULGEKSIN KÜLL AINULT KOPTERIST ALLA HÜPATA,» LAUSUS TA.

«MIS SEAL VAHET ON!» EI SAANUD VEND ARU.

«MUIDUGI ON,» PAHANDAS MAARJA. «KOPTER SEISAB JU PAIGAL, AGA LENNUK LIIGUB.»

P84

Läbisegi

OLIVIA SAAR

Nõel ootab kápiku nõelumist,
sõel ootab jahu sõelumist.

Pann ootab kookide praadimist,
kraad ootab haige kraadimist.

Laps ootab klotside ladumist,
komm ootab suhu kadumist.

Keks ootab kastides keksimist,
hiir ootab sahvri eksimist.

Puu ootab lindude ärkamist,
muld ootab vilja tärkamist.

Riid ootab kõigiga pragamist,
rõõm ootab rõõmu jagamist.

VILLU KANGUR

Hobuse hällilaul

Tipa-tapa tiira-taara
kiiga-kaaga kipa-kapa
sihkat-sahkat sinka-sonka
likat-lõkat liga-loga
ptruu!

Illustreerinud JAAN TAMMSAAR

Tigu seenel

ENO RAUD

Ükskord läks tigu seenele.
Ta ronis üles seenele
ja mõtles: «Kõik söön ära ma!»
ning hakkas aplalt järama.

Kuuse otsast peoleo
nägi ära teo teo
ja hüüdis:
«Ära tee nii,
ära
jära
seeni!»

Ei kuulnud aga tigu peoleod,
sest üldse midagi ei kuule teod.

KAI VASAMÄE

Miks jänesel on kiired jalad?

Miks jänesel on kiired jalad?
Sest tal ei ole küüsi.
Kui tal ei oleks kiired jalad,
siis satuks kiskja küüsi.

Miks jänesel on pikad kõrvad?
Et kuuleks iga krõpsu.
Kui tal ei oleks pikad kõrvad,
võiks kergelt jääda lõksu.

Miks jänesel on suured silmad?
Et näeks, mis sünnib ilmas.
Kui tal ei oleks suured silmad,
jääks peagi hingest ilma.

PAJU

Kord varakevadel tahtsin endale vaasi pajutibudega oksa. Teadsin kraavi kaldal kasvavat punakate võrsetega kõrget pajupõõsast. Sealt tõingi oksad ja jäin ootama, millal pungadest kooruvad siidised pajutibud. Kuid urbi ei ilmunud. Oksad kasvasid hoopis alla juured ja külge lehed. Hakkasin uurima, mis pajuliik vaasis on. Selgus, et raudpaju. See pajuliik õitseb alles nädalaid pärast lehteminekut, kusagil jaanipäeva paiku. Raudpaju asemel oleksin pidanud vaasi tooma halapaju. Temalgi on punakad võrsed, kuid talle tulevad varakult külge suured ja kaunid urvad. Üldse kasvab Eestis vähe-

Pildistanud Hendrik Relve

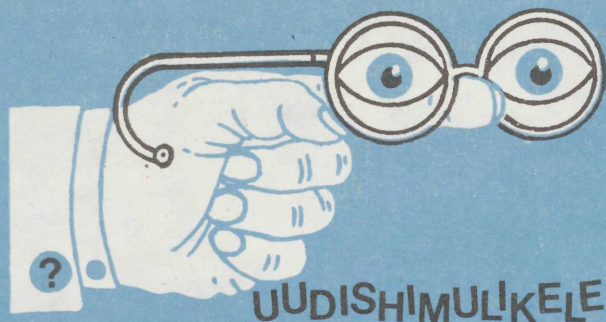
malt kakskümmend üks pajuliiki. Nii palju liike pole üheski teises meie puuperekonnas. Vahe tegemine pajuliikide seas on raske ülesanne isegi puu-uurijatele. Kõiki puusarnaseid pajusid kutsutakse remmelgateks. Ja vist tuntuim pajuperekonna esindaja on hõberemmelgas. Selle tüvi on mitmemeetrise ümbermõõduga, oksad peened ja pikalt ripuvad, lehed piklikud ja alt hõbedased. Linnapargis on hõberemmelgas sageli kõige vägevam puu, sest kasvab kõige kiiremini. Kuid vanaks remmelgas ei ela. Hõberemmelga eluiga ei küüni palju üle inimea. Aga puu kohta on sajandipikkune elu haruldaselt lühike.

Kiirekasvulised ja lühialised on teisedki pajuliigid. Inimesele jääb paju alatihtigi tülis ette. Pajuvõpsikust on raske jagu saada. Põõsaste oksad on haralised, painduvad ja sitked. Kui need viimseni maha raiuda, võrsuvad maa sisse jäänud juurtest mõne aastaga uued põõsad. Inimene on olnud sunnitud pajustikega pidevat võitlust pidama nii nüüd kui minevikus. Sellest, et paju tüütu puu on, vestab ka rahvamuis-tend.

Kuna pajust mingit kasu pole, polevat talle alguses maailmas elamise luba üldse tahtnud anda. Viimaks olevat paju eluõiguse siiski saanud. Kuid tingimuseks seatud: ta tohib kasvada ainult mütsipõhjasuurusel maalapil. Seda õigust kasutab paju senini, ainult et omakasupüüdliselt. Maa seest kasvab pajupõõsas küll välja pisukeselt maalapilt, kuid hargneb igasse suunda kaugele laiali.

Ehkki rahvas pajust just alati lugu ei pea, on ometi igal aastal üks aeg, kus teda märgatakse rohkem kui mis tahes teist taime. Pajuoksad on aprillikuus peamiseks vaasiehteks. Küllap köidavad nad meie meeli sellepärast, et on esimesed kevadekuulutajad. Kuid kui pajuurvad paisuvad kuu lõpus kohevateks kollasteks õiekogumikeks, hakkavad nad meelitama teisigi olevusi. Esimeste kevadesoojade ajal kihab pajupõõsa ümbrus mesilastest, kimalastest, kärbestest, liblikatest ja iga sorti muudest putukatest. Tänu pajuõitele pääsevad nad naljasurmast. Üks suur paju annab kevadega ligi viis kilogrammi nektarit. Enamiku söödavast õietolmust pistavad kinni igasugu pisimutukad.

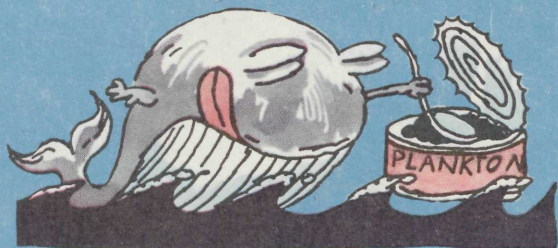
HENDRIK RELVE

UUDISHIMULIKELE

MIDA VAAL SÖÖB!

Planktonit. Planktoniks nimetatakse ookeaniveete pinnakihtides hõljuvaid taimi (vetikad) ja loomi (meduusid). 30 meetri pikkune ja 135 tonni raskune vaal sööb päevas kolm tonni planktonit. Vaala suus on kuni 3 meetri pikkused sarvplaadid. Need algavad suulaest ja lõpevad harjataoliste moodustistega. Nende abil vaalad planktonit püüavadki.

KAS KÜNNIVARES ON KASULIK VÕI KAHJULIK LIND!

Mõnel pool Eestimaal on künnivares põldudel igapäevane külaline ja teeb kasu kõrval ka kahju. Künnivares on segatoiduline: ta sööb viljateri, putukaid, ussikesi, röövikuid ja ka hiiri. Kasulikud on künnivaresed poegade toitmise ajal. Esimestel elunädalatel toidavad nad poegi ainult putukate ja ussikestega. Linnu-uurijad on pannud tähele, et mereäärsetel aladel, kus on palju kajakaid, võib künnivares kahju teha. Kajakad söövad nende eest putukad ja ussikesed ära. Siis hakkavadki varesed rohkem teri sööma.

MILLEST TEHAKSE KLAASI!

Klaasi valmistamiseks on vaja klaasiliiva (ühesuuruste teradega liiva), alumiiniumi, klaasipuru ja veel mitmeid keeruliste nimedega aineid. Kõik need ained pannakse klaasisulatusahju ja kuumutatakse väga kõrge temperatuurini, kuni 1550 kraadini. Pärast segu jahutatakse kuni 1000 kraadini ja siis tehakse sellest akn klaasi, pudeleid, klaase, kausse jm. Meie vabariigi suurim klaasitehas asub Järvakandis. Klaasiliiva leidub Põlva rajoonis Piusa jõe ääres.

MILLAL JÄI HOBUNE INIMESE JUURDE!

Hobusest sai inimese abiline viis kuni kolm tuhat aastat tagasi. Teda peetakse üheks ilusamaks loomaks.

Inimene on koos hobusega käinud sõjas ja spordivõistlustel, kündnud põldu ja vedanud raskeid koormaid.

Eestis on kõige rohkem tuntud tugev tori hobune.

Illustreerinud AARNE VASAR

MIKS LEIB RUTTU KÖVAKS MUUTUB!

Leib muutub ruttu kõvaks soojas ja kuivas kohas. Leivas sisalduv vesi lihtsalt aurab välja. Et leib säiliks pehmena, tuleb seda hoida plastikaatkotis ja jahedas.

Kõva leiba saab värskendada praeahjus. Näiteks võib leiva korraks vette kasta ja siis natukeseks ajaks praeahju torgata. Leib muutub jälle pehmeks.

Parem on leiba osta nii palju, kui seda parajasti vaja läheb.

KUI PIKAKS KASVAVAD KÜÜNED AASTAGA!

Kui kellelgi oleks tahtmist aasta läbi küüsi kasvatada, siis kasvaksid need kuni 30 cm pikkuseks. Arvatavasti oleks selliste küüntega väga ebamugav olla. Ja ega pikad küüned polegi mõni uhkuse- või iluasi.

MIS VAHE ON AVASTAMISEL JA LEIUTAMISEL!

Orgajal avastas inimene tule. Pärast metsatulekahjusid leidsid inimesed küpsenud loomi ja taimi. Nad avastasid, et küpsenud toit on maitsvam ja seda on kergem süüa.

Möödus veel tükk aega, kui leiutati vahend, millega ise tuld teha: hõõruti kaht puupulka vastamisi, täksiti kivitükke.

Seega: avastada saab vaid seda, mis on looduses olemas; leiutatakse seda, mida enne olemas pole olnud.

KUST ON PÄRIT PLUSS JA MIINUS!

Araabiamaadest. Araabia teadlased olevat arutlenud nii: pluss ja pluss annavad plussi — minu sõbra sõber on ka minu sõber. Miinus ja miinus annavad plussi: minu vaenlase vaenlane on minu sõber. Miinus ja pluss annavad miinuse — minu vaenlase sõber on ka minu vaenlane.

Kevadised kellukesed

LUMIKELLUKE, KUI ILUS KUUB SUL SELJAS!
MÄRTSIKELLUKESEL VEEL KOLLASED TÄPID KÜLJES.
ILUSAD OLETE MÖLEMAD KOOS —
KEYADEL, MÄRTSIS, TANTSUHOOS.

MOONIKA SAAR Paidest

Isekad metsloomad

Karu ja hunt said kokku. Karu ütles hundile: «Mis sina, hundike, kolad ja hirmutad väiksemaid!»

Jänes riidles siiliga: «Mis sa turtsud ja torgid. Kogu mets on sinu turtsumist täis.»

Metssiga torises rebasega: «Mina tahan rahu. Aga sina tassid kanu metsa

ja need sulelised on mind ära tüüdanud.»

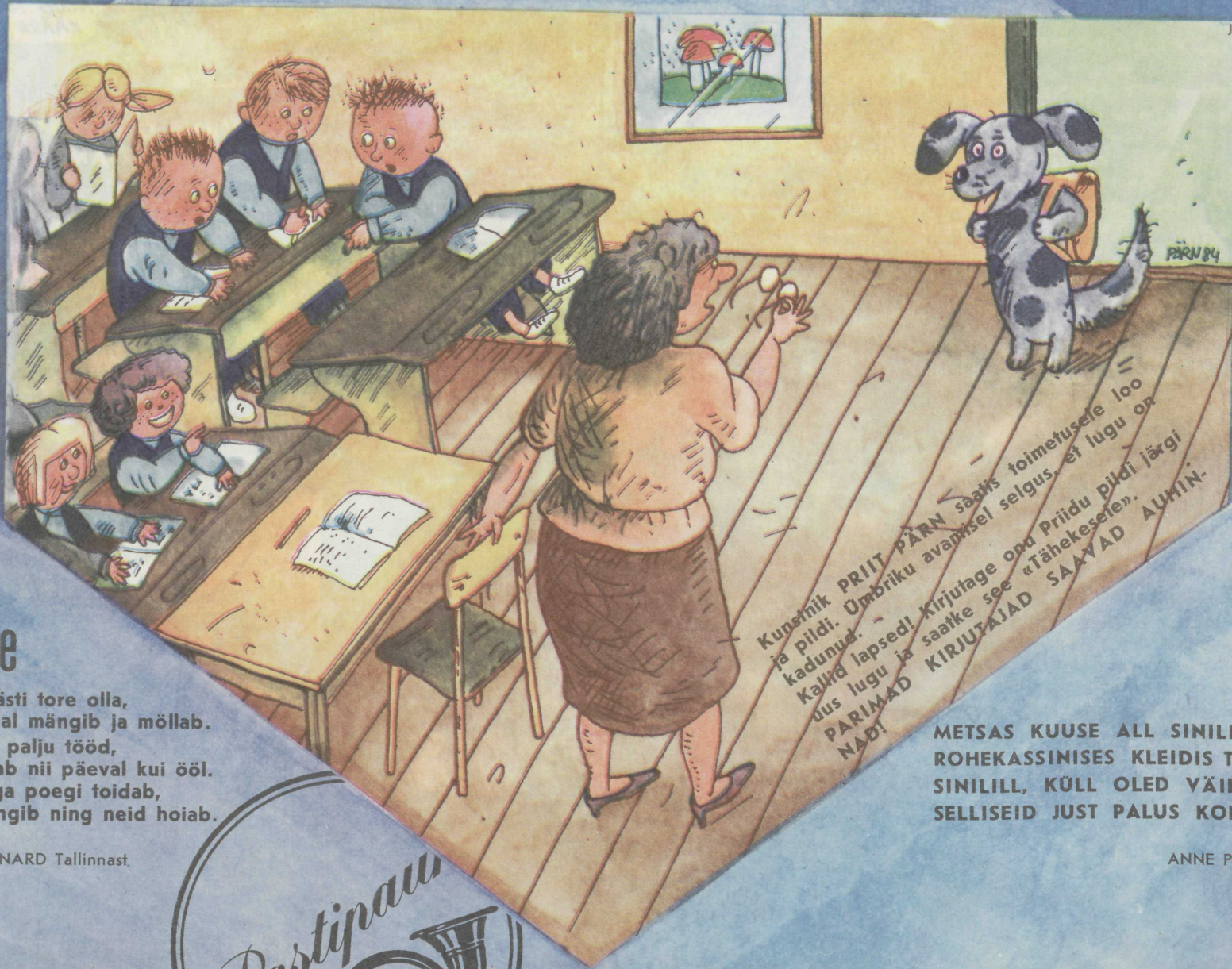
Rebane vastas: «Mul on su kartulipabulatest kõrini. Sa võiksid need kohe põllul pintslisse panna.»

Konn pahandas kurega: «Ära kõnni seal, kus olen mina. Ma ei või su varjugi näha.»

Kuid kurg vaatas konna kord ühe, kord teise silmaga ja neelas alla.

«Üks lobiseja jälle vähem,» ütles ta.

JANEK ANNIKOV
Paidest

Üks pere

Metsas on hästi tore olla,
oravapere seal mängib ja möllab.
Oravaisal on palju tööd,
pesa ta valvab nii päeval kui ööl.
Oravaema aga poegi toidab,
nendega mängib ning neid hoiab.

MARGOT MÄNNARD Tallinnast

Kunethnik PRIIT PÄRN saatis toimetusele loo ja pildi. Ümbriku avamisel selgus, et lugu on kadunud.
Kallid lapsed! Kirjutage opd Priidu pildi järgi uus lugu ja saatke see «Tähekesele».
PARIMAD KIRJUTAJAD SAAYAD AUHIN-NABI

Sinilill

METSAS KUUSE ALL SINILILL PUHKES.
ROHEKASSINISES KLEIDIS TA UHKES.
SINILILL, KÜLL OLED VÄIKE JA KENA,
SELLISEID JUST PALUS KORJATA EMA.

ANNE PIKKOV Tallinnast

KOLLANE KULDTÄHT on meil peaaegu ainus metsikult kasvav kevadine sibullill. Sibulasse kogutud varuainete tõttu hakkab kuldtäht kevadel varakult kasvama ja õitsema. Õied on kuldkollased, tähekujulised, lehed kitsad. Kuldtäht õitseb ära väga kiiresti.

KULLERKUPP on üks kaunimaid kevadlilli. Tema õied on suured, kerakujulised ja suletud. Vars on kuni pool meetrit kõrge. Õitsema puhkeks kullerkupp tavaliselt mai teisest poolest, külmal kevadel aga juuni esimestel päevadel. Kasvab niisketel niitudel.

15

PÄÄSUSILM kasvab niisketel niitudel ning eriti meeldivad talle kuivenduskraavide kaldad. Pääsusilm kuulub nurmenukkude perekonda ja on sarnane nurmenukuga. Õied on helelillad, meeldiva tugeva lõhnaga.

NURMENUKK kasvab metsaservadel, hõredates metsades ja niitudel. Õitseb maist juunini. Rahvas kutsus seda lille ka kanavabaks, kikkapüksiks, kurekaatsaks, piimapi-saraks. Nurmennukk on tuntud ravimtaim. Nurmennuku juurikate keedist võetakse kõha puhul, noortest lehtedest võib teha kasulikku salatit.

13

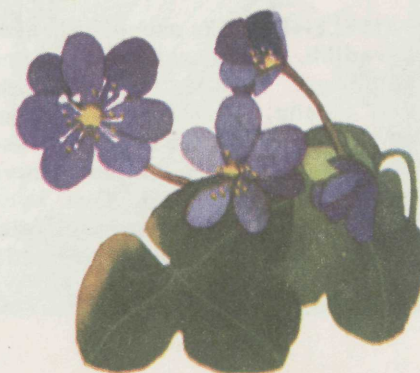
KUUTÖVEROHI on sarnane maikellukesega. Kui maikellukesel on kaks lehte, siis kuutöverohul on neid üle kümne. Lehtede vahelt ripuvad alla rohekasvalged õied. Lill kasvab tihedas leht- ja salumetsas, varjulises kohas. Sügisel valmivad piklikud mustad marjad. Need on mürgised.

MAIKELLUKE ehk **PIIBELEHT** peaks õitsema oma nime järgi mais, kuid tavaliselt õitseb juuni algul. Kahe laiuva lehe vahel on vars valgete õiekellukatega. Õied avanevad alt üles. Piibeleht ja tema oranžid marjad on mürgised. Piibelehes olevatest mürkainetest äga valmistatakse arstimeid südamehaigetele.

11

HARILIK KOPSUROHI õitseb samal ajal sinilillega. Võime leida siniste ja roosade õitega taimi. Isegi ühel taimel võivad olla eri värvi õied. Õite värv muutub koos nende vanusega. Algul on nad roosad, siis sinised ja lõpuks jälle roosad. Taime on kasutatud kopsuhaiguste ja kõha ravimiseks.

SINILILL on kuusemetsa taim. Õitseb varakevadel seepärast, et juba eelmisel aastal kasvatas ta maapinnal asuvasse pungadesse õienupud. Esimeste sinilillede varred on lühikesed, kuna vars ei jõudnud veel kasvada. Kui metsaalune sinililledest sinetab, on suur kevad käes.

9

KEVADINE SEAHERNES on sarnane aias kasvavale lillhernele. Selle lille õied muudavad värvi. Noored õied on punakaslillad või roosad, siis muutuvad lillakassiniseks ja vanalt helesiniseks. Seahernes on ronitaimed, välja arvatud kevadine seahernes. See taim ei vaja teiste tuge, ka puuduvad tal köitraad.

MÕRU VAHULILL kasvab niitudel ja heinamaadel. Õied väikesed ja sinised. Õitseb maist augustini. Oma nime on saanud sellest, et tema märgi lehti ja varsi käte vahel hõõrudes tekib vaht. Vanarahvas arvas, et see pidi käed hästi puhtaks tegema ja näolt päevituse kaotama.

3

Lõika käsitööleht punaseid jooni mööda lahti, murra lehed pooleks ja pane leheküljed õigesse järjekorda. Saad endale kevadlillede raamatu.

Joonistanud REGINA LUKK

VÕSAÜLANE kasvab, nagu nimigi ütleb, võsastikus ja metsaservadel. Hakkab õitsema hiljem kui sinilill. Ülane kasvatab kõigepealt varre koos kolme lehega ja selle tippu tuleb valge õis. Õitseb aprillis, mais. Rahvas kutsub seda lille veel lumelilleks, lumekanniks, varesjalaks.

16

VÕILILL kasvab peaaegu kõikjal. Õitseb maist septembrini. Tema langevarjutaolisi seemneid kannab tuul igale poole. Põllumehele on ta tüütu umbrohi ja võilille vastu peetakse visa võitlust. Õied avanevad varahommikul ja sulguvad õhtupoolikul, öösel ja vihmase ilmaga on õied suletud.

PAISELEHT on üks esimesi õitsevaid kevadlilli. Teda aetakse segamini võilillega. Võilille õisikut kandev vars on sile, paiselehel kaetud soomustega. Kui paiseleht õitseb, siis ei ole tal veel lehti. Lehed ilmuvad pärast tema õitsemist. Õisi kuivatatakse. Selle tee kompressid alandavad paistetust. Siit taime nimigi.

7

KASSIKÄPP kasvab kuivadel metsalagendikel ja metsaservadel. Õitsele puhkeb mai keskel. Kassikäpa õied meenutavad kiisu kápakesi. Omab kahte värvi õisi: emasõied on punased, isasõied peaaegu valged. Kasvab puhmana ja see on ainult ühte värvi.

VÕSAKANNIKE on madal taim. Tal on ilusad meeldiva lõhnaga lillad õied. Kannikesi kasvab meil ligi kakskümmend liiki. Tavalisem neist ongi võsakannike. Õitseb mai keskel niiskemates metsades. Kannikesi võib leida ka sooservalt ja kuivadelt kinkudelt.

5

Aprill

LEELO TUNGAL

SULALUMES SEISAB VAHER,
LAUBAL RAAGUS OKSAKAHL.
KOORE ALL TAL LIIGUB MAHE,
JAHE, LÄBIPAISTEV MAHL.

KERGE POLE TEHA TAL VIST
MAHLA MULLAST JÜRIKUUL.
ÕSITI VEEL HÄRMA TALVIST
OKSTELE TOOB KÖLE TUUL.

SÜDAPÄEVAL AGA ÄRKAB
VAHTRASÜDA: ON APRILL!
LÖHNAST AIMAD: KUSKIL TÄRKAB
ESIMENE SINILILL!

Illustreerinud RAIVO JÄRVI

HIND 20 KOR.
ИНДЕКС 78231